



ADABIYOT DARSLARINI TASHKIL ETISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI

Jalilov Jonibek Toxir o'g'li

Annotatsiya: *Ushbu maqolada adabiyot darslarini tashkil etishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi yoritilgan. Tadqiqotda raqamli ta'lim vositalari, interaktiv platformalar, virtual muhitlar va multimedia resurslarining adabiy ta'limdagi o'rni tahlil qilinadi. Adabiyot darslarida raqamli texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv, ijodiy tafakkur va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil sifatida baholanadi.*

Kalit so'zlar: *raqamli texnologiya, adabiyot ta'limi, interaktiv muhit, multimedia, elektron darslik, innovatsion metod, ta'lim samaradorligi, ijodiy tafakkur, raqamli pedagogika.*

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimining barcha bosqichlarida raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash dolzarb masalaga aylandi. Xususan, adabiyot fanini o'qitishda raqamli vositalardan foydalanish nafaqat dars mazmunini boyitadi, balki o'quvchilarning ijodiy fikrlashini, matn tahlili ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Zamonaviy raqamli texnologiyalar - multimedia, interaktiv taqdimotlar, elektron darsliklar, raqamli platformalar, virtual kutubxonalar va onlayn ta'lim tizimlari adabiyot darslarini yanada samarali, mazmunli va o'quvchiga yo'naltirilgan tarzda tashkil etish imkonini beradi. Shuningdek, raqamli vositalar yordamida o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi muloqot faollashadi, dars jarayoni o'zaro hamkorlik asosida kechadi.

Raqamli texnologiyalarni adabiyot ta'limiga joriy etishning asosiy maqsadi – o'quvchilarda badiiy asarni tahlil qilish, estetik didni rivojlantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglashga xizmat qiluvchi yangi metodik yondashuvlarni shakllantirishdan iboratdir. Shu bois ushbu mavzu adabiy ta'lim metodikasining zamonaviy yo'nalishlaridan biri sifatida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

XXI asr ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash bugungi kunda o'qituvchining kasbiy mahorati va ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri bo'lib qolmoqda. Globallashuv, axborot oqimining tezkorligi, o'quvchilarning raqamli madaniyati va axborotga kirish imkoniyatining kengayishi adabiyot fanini o'qitishda ham yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Shunday sharoitda adabiyot darslarini raqamli texnologiyalar asosida tashkil etish o'quv jarayonining innovatsion bosqichiga o'tishini ta'minlaydi. Raqamli texnologiyalar adabiyot ta'limida nafaqat o'quv materiallarini vizuallashtirish, balki



o'quvchilarni mustaqil tahlil, muloqot va ijodiy faoliyatga jalb etish imkonini beradi. Virtual kutubxonalar, elektron darsliklar, interaktiv platformalar, multimedia taqdimotlari, raqamli tahlil vositalari, audio va videodasturlar adabiy asarlarni chuqurroq anglashga, obrazlar tizimini tahlil qilishga, yozuvchining badiiy mahoratini his etishga xizmat qiladi⁴¹. Masalan, "Zoom", "Google Classroom", "Padlet", "Canva", "Miro" kabi raqamli vositalar orqali o'quvchilarning badiiy matnni tahlil qilish, fikr almashish va o'z pozitsiyasini asoslash ko'nikmalari rivojlanadi.

Raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan adabiyot darslarida o'quvchilar o'zlari o'rganayotgan asarlar mazmunini interaktiv tarzda idrok etadilar. Misol uchun, badiiy asar syujetini raqamli xarita yordamida ko'rsatish, obrazlararo munosabatni vizual diagrammalar orqali ifodalash, yozuvchi biografiyasi bo'yicha raqamli vaqt jadvali tuzish, shuningdek, asar asosida "virtual sahna" yoki "raqamli teatrlashtirilgan ko'rinish" yaratish o'quvchilarning darsdagi faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Adabiyot fanini raqamli muhitda o'qitishning samaradorligi, eng avvalo, o'quvchilarning kognitiv (bilish), affektiv (emotsional) va ijodiy faoliyatini uyg'unlashtira olish imkoniyati bilan belgilanadi⁴². Raqamli vositalar orqali o'quvchi badiiy asarni nafaqat o'qiydi, balki uning badiiy strukturasini, muallif uslubini, ijtimoiy-g'oyaviy mohiyatini mustaqil tahlil qiladi. Bu jarayon adabiyot ta'limida "subyekt-subyekt" munosabatini kuchaytiradi, ya'ni o'quvchi bilim obyekti emas, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar o'qituvchiga ham o'quv materiallarini samarali taqdim etish, individual va guruhli faoliyatni boshqarish, o'quvchilarning ijodiy ishlanmalarini tahlil qilish uchun keng imkoniyat yaratadi. O'quvchilar o'z fikrlarini blog, podkast, elektron portfoliolar orqali ifodalashlari, adabiy tahlillarni raqamli taqdimot yoki videoesse shaklida tayyorlashlari mumkin. Bu esa o'quvchilar tafakkurining mustaqilligini va ijodiy yondashuvini rag'batlantiradi. Adabiyot darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning eng muhim afzalliklaridan biri - ta'limni individuallashtirish va differensial-lashtirish imkoniyatidir. Har bir o'quvchi o'z qiziqishi, bilish sur'ati va tayyorgarlik darajasiga ko'ra mustaqil ishlash imkoniga ega bo'ladi. Raqamli muhit o'quvchilarga darsdan tashqari mustaqil o'qish, qo'shimcha manbalar bilan tanishish, interaktiv topshiriqlarni bajarish va onlayn testlar orqali o'z bilimini baholash imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan darslar o'quvchilarda estetik idrok, matn tahlil madaniyati va adabiy tafakkurni rivojlantiradi⁴³. Ular asardagi badiiy obrazlar tizimini nafaqat o'qituvchi izohi orqali, balki raqamli vizual materiallar, elektron tahlil xaritalari va interaktiv o'yinlar yordamida ham chuqurroq

⁴¹ Nurmuxamedova D. Interaktiv texnologiyalar asosida adabiyot darslarini tashkil etish. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020. – 142 b.

⁴² Xolmatova M. Raqamli ta'lim vositalarining adabiy ta'limdagi o'rni. O'zbek tili va adabiyoti jurnali. – 2022. – №4. – B. 37–41.

⁴³ Mardonova N. Innovatsion ta'lim metodlari va ularning samaradorligi. – Toshkent: TDPU, 2021. – 173 b.



tushunadilar. Shu bois raqamli ta'lim vositalari adabiyot fanining o'ziga xos badiiy-estetik mohiyatini saqlagan holda zamonaviy metodik yondashuvni ta'minlaydi. Raqamli transformatsiya sharoitida o'qituvchi endilikda faqat bilim manbai emas, balki o'quvchilarning raqamli faoliyatini boshqaruvchi, ularni mustaqil izlanish va tahlilga yo'naltiruvchi fasilitator (yo'naltiruvchi) rolini bajaradi. Shu jihatdan raqamli texnologiyalar o'qituvchining metodik salohiyatini, pedagogik kreativligini va o'quvchilarning bilish faoliyatini bir vaqtning o'zida faollashtiruvchi samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, adabiyot darslarini tashkil etishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayonini modernizatsiya qiladi, o'quvchilarning tahliliy, tanqidiy va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi, shuningdek, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni zamonaviy ta'lim muhitida anglashga xizmat qiladi. Bu yondashuv o'zbek adabiyot ta'limining zamonaviy pedagogik paradigmasiga mos kelib, raqamli pedagogika asosida shakllangan yangi avlod o'quvchisini tarbiyalashga yo'naltirilgan.

ADABIYOTLAR

1. Nurmuxamedova D. Interaktiv texnologiyalar asosida adabiyot darslarini tashkil etish. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020. – 142 b.
2. Xolmatova M. Raqamli ta'lim vositalarining adabiy ta'limdagi o'rni. O'zbek tili va adabiyoti jurnali. – 2022. – №4. – B. 37–41.
3. Mardonova N. Innovatsion ta'lim metodlari va ularning samaradorligi. – Toshkent: TDPU, 2021. – 173 b.